„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Бирлија у лебарској улици.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ II. У НОВОМ САДУ У УТОРАК 21. ЈАНУАРА 1892. ГОДИНА XXVII.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: АНДРИЈА ПЛАВШИЋ.

НЕМАЧКА ПРЕМА АУСТРО-УГАРСКОЈ.

Ми смо се често освртали на прилике у које је зашла наша монархија када је склопила савез са Немачком и Италијом, па смо вазда наглашавали како је неприродан тај савез и како јој никако не може донети добра.

Свако, ко је и колико зрело мислио, морао је да одобри то наше мишљење, јер заиста је врло неприродна и чудновата ствар, кад неко — у овом случају наша држава — склопи савез са неким, који му је отео један део његова имања и који према вечним законима природе мора да настоји, да отме још и онај део, који он сматра за својега.

Италија отела нам је непосредно Ломбардију, Венецију а посредно Тоскану, Парму и Модену а Пруска избацила нас из Немачке, па и ако те обе државе мисле, да Аустро-Угарска поседује земаља, које би по народносном праву требале да су њихове — наша монархија је најприснији пријатељ тих држава. Је ли то природно? Може ли то да буде од благословних последица по нашу монархију?

Да, ми, судећи о правом расположењу савезника наше монархије, ни мало не претерујемо, доказ је један чланак листа „Hamburger Nachrichten“ о којему се држи, да стоји у служби бившег немачког државног канцелара кнеза Бизмарка. У томе чланку се сасма простодушно прича: **како је кнез Бизмарк у исти мах кад је склопио савез с Аустро-Угарском, споразумео се с Русијом, иза леђа наше монархије, у погледу неких прилика, које да су изведене, биле би на очиту и велику штету Аустро-Угарске.**

Аустро-угарске новине, које стоје у служби тројнога савеза, пишући о томе чланку, веле од прилике ово: „Није ли то дипломатски лоповлук сасма обичне врсте? Није ли та лаж и превара тим више за осуду, што је наперена против вернога пријатеља, који не може ни да помисли на таки лоповлук? Није ли то обновљење политике „ударца у срце“ само гадније и грозније, пошто хоће да порине савезнику нож у леђа? У таком светлу видимо данас државнички карактер кнеза Бизмарка! „Па пошто те новине — које док је Бизмарк био у власти, нису имале речи да га довољно прославе и начине неким богом на земљи — сада у сав мах настоје да га понизе, да му отму ону славу за труд око уједињења Немачке, да га деградују на простог ученика Кавурова — у кратко да га направе савршеном ништицом, оне хвале богу, што се родио Виљем II., који је одмах упознао ништавлук Бизмаркова карактера па га је **због тога** бацио на поље као исцеђени лимун.

Да није ствар врло жалосна и опасна, човек би се морао од срца да насмеје тим усиљеним закључцима! Дакле Виљем II. спасао је Аустро-Угарску од грозне опасности, он је Бизмарка протерао због тога, што је он пред очима имао и настојао да осигура и увелича сјај и снагу немачке државе па тиме учврсти престо свога цара и господара, који је тај исти Виљем II.! Конфузнијих закључака заиста не можеш да чујеш и читаш!

Кад је већ Виљем II. решио се да уклони Бизмарка, није он то учинио због тога, већ за то, што њему, младоме и славичноме човеку, није било по вољи, да дели славу са својим седим канцеларом; он се нашао у истом расположењу као некад млади Александар маћедонски према своме оцу Филипу, кад му је довикнуо: „Ако Филип све учини, што ће да остане за Александра?!“

Зар пријатељи савеза са Немачком, или правије с Пруском, не знају историју? Зар они не знају, да је Пруска од увек била непомирљиви супарник Аустрије? Не сећају се они Фридриха II.? Не сећају ли се они, како нас Пруска оставила на цедилу 1805. и 1859.? Не знају ли они за год. 1850.? Не знају ли они за лоповску политику у Шлезвиг-Холштајну г. 1864.? Је ли збиља трава нарасла над догађајима г. 1866.? Па напослетку јесу ли заборавили да немачки цар мора да рашири своје царство а Аустро-Угарска да има преко 8 милиона Немаца?!

Жалосно би то било кад би стародревну и славну монархију Хабсбурговаца требао од опасности да спасава туђ владар — — она треба да буде спашена енергијом свога цара и краља и пожртвованошћу њезиних народа!

Учините мир међу народима наше простране монархије, дајте свакоме што је његово — — па кад овде небуде „владајућих“ и „потлачених,“ кад будемо сви једнаки у дужностима али и у правима, да видите онда: како ће планути одушевљење — поновиће се они призори као некад на сабору у Пожуну.

„Moriamur pro rege nostro!“ оће се од краја на крај широке ове царевине и народи њезини спашће њу, па неће требати ни Бизмарка ни Виљема II.

ПОЛИТИКА ПРКОСА.*)

Двадесетосми јануар биће забележен светлим словима у историји развитка наше вароши Н. Сада. Тога дана сложише се Срби са својом браћом Немцима и Мађарима и та слога беше крунисана сјајним успехом. Пред том слогом, поред свог очајног напора, пада владин кандидат, да уступи место кандидату крајње левице. Тога дана Србин је показао, да је он моћан фактор у овој вароши, преко кога није лако ћутке прећи, он је показао, да је чињеница, о којој морају водити рачуна „моћна господа“; јер то млого вреди, кад слога победи.

У прошлом броју овога листа наведено је више узрока, који нас руководише, да учинимо оно, што учинисмо. Сада хоћемо да наведемо још један главни узрок, јер је баш сада томе згодно време; узрок, који нам мора и сам „Браник“ — хтео не хтео — одобрити, јер је против њега у свом божићњем броју од ове године и сам жестоко устао, изражујући наду, да се та немила околност неће више понављати; а тај је: потискивање Срба у варошкој репрезентанцији и запостављање Срба чиновничких кандидата.

Млади вел. жупан, кад је дошао на крму наше вароши, врло је несретно почео своје делање. Он је почео са „политиком пркоса.“ Где је год могао запостављао је Србе кандидате, не обзирући се ни најмање, на праведне жеље Срба претставника. Приликом лањске обнове чиновника, изабран је био један једини Србин, од нових чиновника, а можда се ни то не би догодило, да није био лични пријатељ вел. жупану. Бадава Срби репрезентанти сачињавају релативну већину, бадава су против тога устали и овдашњи српски листови и бадава се толики силни српски новац у име вар. пореза уплаћује, Србин није смео бити изабран, — „политика пркоса“ терала се и даље. И док из других места, као из Вршца и Панчева жале, што није било више Срба кандидата, те би зацело били изабрани, дотле се велики жупан старао, да наше синове ни у кандидацију не припусти; јер: ко су ти Срби? шта могу они? нека плаћају само варошки порез и нека ћуте!

Такав поступак од стране те „моћне господе“ јако је увредио и огорчио Србе, видећи, да, ма да сачињавају мал' не половину овдашњег становништва, ипак их омалважавају, бирајући свакога пре, само не Србина. Али „политика пркоса“ врло је рђавим плодом уродила: Срби пригрлише своју браћу друге народности, сложише се с њима и Бог слоге поможе их, те вратише „моћној господи“ мило за драго!

Неколицина или „ђенералштаб“ вел. жупана, који га је у тој „политици пркоса“ живо потпомагао, показа се у свој својој немоћи, и вел. жупан увиде, да та четица, још није странка, и да Срби могу много, кад хоће.

Рекосмо, да овај чланак написасмо, јер је томе сада згодно време. У четвртак, што долази, треба да се одржи у варошком мађистрату главна скупштина варошких претставника; на њој ће се бирати и два варошка чиновника. На оба та места требало би бирати Србе; на једно већ и зато, што је то место увек Србин заузимао, а на друго, што су како велики жупан, тако исто и вел. капетан Немци. У осталом о томе је било већ говора у овдашњим српским листовима.

Срби су дакле тим неправедним и гадним поступањем сасвим незадовољни и огорчени; сад смо само љубопитни: да ли ће „политику пркоса“ заменути можда „политика освете“ или „политика измирења.“

„Политика пркоса“ је рђавим плодом уродила, „политика освете“ би још горим; јер би могао и опет сванути један леп дан, кад би Срби опет показали, шта могу, кад хоће, — и тада ће се „моћна господа“ и опет чешкати по глави.

Но, идемо, да видимо!

*) Од једног врло уваженог варошког представника. Уредн.

ИЗ БУГАРСКЕ.

Од нашег нарочитог извештача.

Софија, 15. јануара.

Пре четир дана послао сам вам допис и јавио, да се баш оног часа, кад сам хтео да запечатим писмо, ранио министар-председник Стамбулов. Приморан сам, да узмем реч натраг и да молим, цењене читаоце „Заставе,“ да ме овог пута извине. Нисам био тачан — нисам казао истину; али и ја сам био преварен. На Стамбулова су пуцали — и то се прикрило. Глас, да се Стамбулов ранио раширио се по вароши управо муњевном брзином. „Ранио се“ викали су стари и млади а особито они, које сваког дана у први сумрак виђамо пред капијом главне полиције, јер

ЛИСТАК.

ЈЕЗУИТЕ.

Ових дана умро је у Фиренци патер Андерледи, генерал језуитског реда, који ред броји данас преко 1400 чланова, раштрканих по целоме свету а синова из најбогатијих и најотменијих породица разних народа, особито из кругова француске и пољске аристократије.

Поводом генералове смрти, готово су све светске новине донеле његов живот — али ми ћемо прећи преко тога, јер његов живот и не занима и не може никога од Срба занимати, те ћемо се у кратко осврнути на сам овај „ред“, на ову тако рећи, највећу и најсилнију полугу „папизма“, јер је вредно да и ми, Срби, упознамо ако и из далека рад језуита, — потомака Игњата Лојоле, бившег шпанског официра и чувеног развратника, — који су од свога почетка ишли за тим, да владају целим светом и да прогоне све народе, који не верују, да и човек може бити непогрешив, а особито римски папа, и ако је у историји папа, црних тачака, које бележе грозна злочинства — не бирајући никаква средства, не стидећи се најгрознијих недела. Та, доста је споменути, да се први пут из језуитских уста чула она позната изрека, пуна свих грозота: „циљ освештава средство.“

Вредно је, велимо, да и наш народ у неколико позна ове људе, јер они и данас јавно и тајно раде против православља, а нарочито у Босни, Херцеговини и Далмацији, да и не спомињемо оне српске земље под Турском, где они и „пале и жаре“, имајући на своју руку аустро-мађарске консуле.

* * *

Познато је, као што смо казали, да је овај ред установио Игњат Лојола. Кажу, да је био велики грешник, да је починио много злочинстава, па да је најпосле отишао у римске свештенике и тамо установио овај ред а да у неколико, како је бар он мислио, скине превелики терет са његове грешне душе. Али то само кажу, а да нам се не замери, да се хватамо голих речи и тиме вређамо Ватикан, који га је прогласио свецем (ма да знамо, да римска црква броји међу свецима куд и камо горих грешника), ми нећемо веровати ономе што се каже, да је Лојола био велики грешник; али да се њему мора преписати у грех, што се после њега у „реду језуита“ појавила читава легија сваковрсних грешника и злочинаца, то је данас јасно, као сунце!

Него, ми не мислимо овде говорити о овоме „реду“ од његова постанка до дана данашњег, нити низати све главне догађаје, које је он преживио. Требало би много времена и силног труда, кад само промислимо, да је он до год. 1848. у политици играо прву улогу, код свих народа римокатоличке вере. Дрмао је и царствима и краљевствима, обарао и подизао на престоле владаоце, јер не верујте, поштовани читаоци, да је језуита само римски свештеник — он је све! Ако га данас видите у цркви, где се моли Богу и пада на земљу и песницама се лупа у прса, сутра вам је тај исти у најфинијем салонском оделу; данас у цркву, сутра иде на игранке. Данас језуита, сутра новинар, политичар, војник, управо рећи, он се зна у свакој прилици вешто маскирати, само кад то од њега захтева — његов генерал.

Али о овоме ћемо говорити напред, да бар имадемо појма: зашто сви народи ужасно презиру овај „ред“, а зашто опет он и данас доминира над свима „редовима“ римских свештеника, тако и толико, да је римски папа, проста лутка у рукама језуитског генерала — јер папа, de facto, и није у Риму, већ у Фиренци.

Пре свега, да видимо зашто је овај „ред“ тако силан. За то, одговарамо, јер се састоји из ових врсти чланова: богатих, отмених и паметних, т. ј. у језуите се примају само синови најбогатијих и најотменијих породица, па ма били и луцкасти — а примају се сиромашни само онда, кад су језуите уверени, да ће им ти постати паметни. Богати им служе, јер преко њих добијају силни новац; отмени, јер преко њих имају приступа у аристократским круговима, а паметни, јер им шире мисију и служе прљавим интригама. Ево једнога примера из хиљаду њих, које су давно забележили чувени светски писци. Рецимо, да у Паризу живи нека богата удова, има једног јединог сина. Њезино имање вреди н. пр. милион динара. Језуите је узму на нишан. У првоме реду долази „исповедник“ па онда „пријатељи.“ Исповедник је светује, да васпита своје дете, да га направи адвокатом и препоручује јој какав њихов „colegium“. Којој мајци то не ласка? А особито римокатоличкој француској или пољској аристократкињи, које су фанатичне преко мере?

Сад долази „пријатељ,“ или дечији тутор. Језуите су се н. пр. још давно постарали, да ово имање добију. Кад је, рецимо, умирао муж удовице, они су вешто испословали, да му пошаљу исповедника, свога „реда.“ Јели болесник аристократа, гроф, барон, маркиз или војвода? О, ништа за то, имаду они из свих редова војника-свештеника, па ако је војвода а какав се војводски син, из Париза, налази као језуита у Америци — они му телеграфишу, да долети у Париз Он дође, исповеда болесника и препоручује му сина, да му именује добра и поштена тутора и спомиње н. пр. болесникова добра пријатеља, грофа X. Болесник пристаје. После смрти тутор се именује — али какав тутор? То вам је обично какав пропали племић, без новаца, кога издржава језуитски „ред.“ Пролази му годишњих десет или двадесет хи-

тамо од полицијског шефа добијају налоге што им и како им треба радити. Кад сам дакле мирно седео у својој собици, на једном чујем вику и дреку: „Ранио се“ — и ја, пре него ћу да запечатим писмо, то вам јавим. Данас исправљам. Познато ми је, да овамо у редакцији тобож независне „Слободе,“ увек читају и „Заставу“ и остале српске листове. Казивали су ми, да је тако наређено и што год г. уредник прочита у тим листовима против данашњег жалосног и управо десператног стања у Бугарској, све то мора поцртати са оловком и послати г. Стамбулову. А „Слобода“ је ударала на „Заставу,“ па ме све ове околности и углед саме „Заставе“ приморавају, да будем што тачнији, да се држим праве истине, а г. Стамбулову, који ће све ово за цело читати (ако дотле не оде под земљу) слободно је да се љути на мене колико хоће — али ће на послетку и сам признати, да је ово истина, сушта истина.

Дакле, кроз годину дана, ово је други атентат против Стамбулова. Први су пут на њега пуцали лане и пао је невини Белчев. Кривцима се није ушло у траг, поред свих грозота, које су извршене од судских и политичних власти на мало сумњивим особама, поред свега терора софијске полиције. Хоће ли се ући овим сада? Кажемо да неће, и бугарски је министар-председник то схватио одмах у почетку, чим је осетио револверски куршум у свом месу, па је вешто и извео ствар, да се сам ранио.

Али да буде с овим на чисто: јели се сам ранио, или су на њега непознате особе пуцале? Пре свега, то барем сви знамо овде а и ви тамо, то се знаде данас по целоме свету, да је овде стање ужасно. Од слободе грађанских права и у опште од сваке слободе нема ни трага. Тирјани су све скучили под своју власт. Узурпатори су сели невољном народу на грбачу, па сисају његову крв а ону празнину која им остаје, настоје, да напуне мржњом на све што је српско, а нарочито руско.

Порези и остали намети превршили су сваку меру а овде је тако загушљив ваздух, да је тешко и дисати. Има их па кажу, да је по целој Бугарској завладала епидемична политична болест инфлуенција, али и то је казано у врло умереној форми, овде у Бугарској влада политична кага. Поред оваког стања ствари, је ли и може ли и мало бити чудновато, ако се нађе и у бугарском народу по који племенити Брутус, да спасе домовину од тирјанина Стамбулова, јер главна је ствар, да њега нестане са кормила. До душе овде непрестано телале велики и мали шпијони, да је луда ствар пуцати на министра, јер да остаје — носоња Фердинанд. Али то могу казати лудама..... Фердинанду би после Стамбулова одзвонило после два сата. Кад све ово узмемо у обзир онда је са свим могуће и са свим наравно, да се чешће збивају атентати, и ако су пре четири дана пуцали на Стамбулова, то је у неку руку са свим природна ствар, јер се то обично догађа свуда, где самовоља појединог државника згази под ноге и законе и грађанске слободе, ту се грађани прихватају крајњих срестава — убијају!

Ви сте већ читали по разним листовима о овом последњем атентату. Стамбулов се на саоницама извезао по вароши, са турским комесаром. На једном нареди кочијашу, да окрене коње, да се врати натраг и одјури у свој стан. Тек ту у стану, дознадоше турски комесар и остали му пријатељи, који су се ш њиме заједно возили у другим саоницама, да се ранио.

Ово сте читали, јер су овако телеграфисали истог дана из Софије, јер су у те телеграме немачке и мађарске новине одмах поверовале. А сутра дан па и трећи дан одлетише други телеграми а у истом правцу писаху и овдашњи листови, **да се лако ранио, да је без опасности, да ће се за два-три дана излечити, да је добре воље, тај чудновати Стамбулов, да су га посетили све дипломатске личности и т. д.**

Али после свих ових лажи, увијене у најфинијој препредености, чули смо ми овако, а ви пре нас тамо, да је кнез хитро телеграфично позвао лечника из Беча. А и овамо има лечника, имаде баш вешти хирург у владином здравственом оделењу. Кад је добар за целу земљу, и кад га је ту поставио Стамбулов, могао би бити и за њега добар, е али тане је пројурило дубоко у месо, ни сад се не зна где је. Опасност је настала — а кнез се уплашио. Дакле? Дакле лажне су биле вести, да је лако рањен, вести овдашњих плаћених извештача, јер других и нема. Или се мора извештавати онако, како влада хоће, или се терају по пут Шадурна. А кад су ово слагали, слагали су и прву вест, да се сам ранио. Чудновато! Носио револвер и то у џепу од чакшира!! А овамо је велика зима. Ако је носио револвер, за цело би га носио у џепу горњег капута. Шта би му у чакширама? Зар у случају нужде да пре откопча капут горњи, па доњи? Ко ће у то веровати.

Па, разумете наивни читаоци, револвер с прахом без дима. Од кад то у Бугарској? Ако је тако и ако би се могло веровати, онда је могућно, да је он убио и Белчева, нехотице! Јер се кривци још нису пронашли, још се изналазе и невини људи стављају се на муке и пале петролеумом. А његови другови ништа не знају? Комесар турски с њиме у колима, он наједном заповедио да се кола врате и комесар, зато непитао?! Пукнуо револвер, куршум пробио у месо, и нико се несетио! Ох, ала смо ми сви луде а сам Стамбулов паметан. Да... да, али данас у то нико не верује. Био је атентат — и на овоме, ко зна хоће ли се свршити. Народ је незадовољан, незадовољна је и војска. У Данској је гњило и овоме ће једном доћи крај. Али жалити је Бугарску и њезину судбину, јер ко зна до шта ће све ово довести. Грађански рат, то је нешто ужасно, али као да ће он кад-тад букнути, а мађарске и немачке новине видеће како смрди оно њихово данас, овако „цветно стање.“

У Француској је био Наполеон III. Преваром и лукавством сео је, против народне воље, на престо. Створио је шпионе и полицију, да муче, пале и жаре. На њега су пуцали, бацали су бомбе, и кад је видео, да му је куцнула последња хора, покушао је бојну срећу, која га је изневерила и у онај тренутак —лежао је на земљи! И овде сето исто догађа. Сад пуцају; кад види Стамбулов, да мора липсати, покушаће бојну срећу, јер ми схваћамо гадну хајку на Србију — а онда? Онда је грађански рат неизбежив. Јадна, несретна Бугарска!!

=

Поглед по свету.

— У Розендалу, Енглеској, били су ових дана накнадни избори у једноме од најважнијих изборних сресова Енглеске. У томе срезу до сада је побеђивао владин кандидат, али окренула се срећа садашњој влади На задњем избору победила је опозиција, огромном већином од 1000 гласова. Ова победа Гледстонове странке одушевила је опозицију а владу довела у велику неприлику, јер је опће мнење, кад је у Розендалу победио Гледстон, да ће при скорашњим опћим изборима, победити готово у целој земљи. Опозициони листови већ позивају владу или, да одступи, или да распусти парламенат а распише одмах нове изборе. Важно је, да се и немачка штампа узрујала а и право је. Државе „тројног савеза“ и ако нису са Енглеском имале никакова уговора ипак су, у случају рата са Русијом, рачунале на помоћ Енглеске. Лорд Солзбери познат је, као душман Русије. Сад прети велика промена. Место Солзберија доћи ће, по свој прилици, Гледстон, а Гледстон је увек симпатисао са Русијом. Ову победу у Розендалу можемо и ми, Срби, поздравити, јер изгледа, да ће за њом следити и друге у прилог Гледстона. Овај седи дипломата велики је и искрени пријатељ српскога народа. Чувена је његова изрека: „руке себи“, она је бачена у образ онима, који су давно пружили своје руке над Бугарском, па и над осталим народима Балкана, наметањем некакових Батемберга, Кобурга и Хохенцолера. Долазак Гледстона на владу значио би велики ударац за „тројни савез“, одатле оно беснило у немачким листовима.

— Кабинети „тројног савеза“ неуморно раде на Балкану, па се мешају и у просте ситнице, у ствари, у које се не би смели баш ни најмање да мешају; али овог пута тиче се верског питања, или боље тиче се пропаганде римске на Балкану, а ко зна што и како ради ова пропаганда, лако је схватити ову бригу западних кабинета. Познато је нама свима, како су ови кабинети знали вешто, да по српским земљама, под Турском, понамештају бугарске епископе. Ту је било масних рачуна, јер ови епископи највише раде против Српства, јер су они слепи извршиоци својих, страних господара. Сад су почели ови кабинети, да и у Грчкој увлаче своје прсте. У Атини умро је римокатолички арцибискуп Маренго. Покојник, и ако родом из Италије, бејаше велики аустрофил. Сад треба бирати новога. Аустро-угарска хтела би свога, а три су кандидата. Један Талијанац, други Француз а трећи Аустријанац. Аустријски кандидат има најмање наде, да успе. Противе му се и Рим и грчка влада. С тога Аустро-Угарска сада ради на томе, кад не може да продре са својим кандидатом, да би се именовао талијански. Народ у Атини пак жели Француза, јер га познаје и јер је Француз знао, да кроз десет година, откако је у Атини, стече опћу симпатију. Атински листови оштро пишу против страних сила, које се мешају у њихове послове.

— Јавили смо у прошломе броју „Заставе,“ да је у Паризу изашла брошира: „La Triple Alliance et la Hongrie“ и том приликом споменули, да се мађарски листови, а особито „Пестер Лојд“ ужасно љуте на писца, и ако му не одричу патриотизам; а и то значи нешто, јер смо до сада били увек научени, да мађарске шовинисте називљу сваког оног, који не бегенише за политику тројног савеза, да је издајица. Која је намера пишчева? Да Мађарска одустане од данашње опасне политике, а да се приближи Русији. Доиста, писац је морао имати доста куражи, кад је то смео да каже, јер мађарским шовинистама је увек била и остаје политична девиза: рат против Русије. Али писац је добар патриота, он не види будућност Угарске државе сретну, док у њој не буду народи задовољни. У љубави народа лежи спас државни; а мађарски шовинисте опет као да прелазе преко тога и сву наду полажу у вањску политику. Последњи ваљда мисле на искуствима прошлости, да граде будућност. Могли би се и преварити, јер је у Мађарској све уметно створено. Њихова превласт није природна, што имаду то нису стекли сами, они треба да захвале слепим случајевима, који и у политици играју знамениту улогу. Да није било Беуста, или боље без рата год. 1866. неби они данас били над Немцима. Беуст је преустројио монархију. Онако, гледајући жмуре, створио је мађарску хегемонију уметно, она се и данас уметно држи — али све што је уметно, није природно, а све што је неприродно то мора пасти. Да одрже ову уметну хегемонију извесни мађарски кругови су одушевљени за политику „тројног савеза“ и верни тој политици. Уздајући се у своје уметне силе настоје, да све остале народности помађаре. Некад је Европа имала о њима врло добро мишљење, као о каваљерскоме народу — а данас? Данас, кад је у земљи све узбуркано, кад су се управо нечувеном раздраженошћу свршили избори и крв пролила на разним биралиштима, кад се свуда развила грозна и донекле дивља агитација између толико странака, и све су сложне да притискују друге народности; баш данас европска штампа занима се врло мало или ни мало са овим изборима. Зашто? Јер се проиграо у Европи онај пређашњи лепи глас мађарског каваљерства, кад се то каваљерство претворило у потлачивање. Место љубави међу народима, извесни мађарски кругови сеју мржњу — место да на чврстој основи граде државну будућност, они, поред све ове мржње на народности подижу и хајку на Русију, јер мисле у политици „тројног савеза“ наћи силе, која ће им и даље помагати, да терају стару политику, да друге народе тлаче. Непознати писац речене брошире, у овој политици гледа опасност Угарској. Мађар је, па је рекао за Мађаре оно што је најблажије, али ми ћемо казати друкче, казаћемо, да оваком политиком Угарска хита врло неизвестној будућности. Уметна хегемонија једва се може одржати и онде, где разни народи живе у љубави — али где се они мрзе, ту су јој дани избројани, са свима последицама, које сваки може да предвиди, осим надувених шовиниста.

ДОПИСИ.

Сомбор, 18. јануара 1892. Што је било далеко, дође па и прође. Избор посланика обависмо у прошли четвртак 16. јануара. Резултат сам вам јавио брзојавно. Изабран је др. Паја Дракулић Апоњи-

---

љада форината, да игра велику улогу, да троши и баца новац — е ал, тај и такав служи њима! Он је тутор — и удова мати поноси се, да је сину именован тако богати тутор. — Дакле сад он долази, па и он је светује, да даде сина у „colegium“ а мати радо пристаје. Сад је готов посао. У „colegium-u“ васпитавају дете језуитски и све око њега облећу, да ступи у њихов ред. Ако им ово пође за руком, добро! Имање је њихово, јер им га нико неће отети. После смрти мајчине, цело имање припада њима, јер син-језуита не сме имати новаца. Што је његово то је језуитско. Ако не пристане — тад се мајка разболи, јер језуите имаду и своје тајне лечнике а још тајније лекове, разболи се и умре — а за њом обично умре и син. Ох, да проговоре зидови канцеларије језуитског генерала!! И после смрти сина, излази на среду опорука где оставља цело имање — мислите језуитима? Та, могла би тајна на видело! Он га оставља овоме или ономе барону — а тај барон дарива га опет језуитскоме „реду“ јер је и он преобучени језуита!! А где су друге маневре, уговори, опоруке, продаје и куповине, којима они долазе до новаца? Та, колико су их из разних држава гонили, пленили им имања па ипак њихов је „ред“ данас најбогатији од свих светских богаташа и владалаца!! Преодевених језуита имаде данас међу великим трговцима, банкирима, подузетницима — имаде их и међу директорима светских жел. друштава. Свуд они улазе, свуд се увлаче, а тешко ће им се икада доскочити, јер их не познају, јер им се цело имање данас састоји у готовом новцу.

Рецимо, да им се „ред“ укине. Па што за то? Створиће они други, под другим именом „и ову ће „рану“ на своме телу носити човечанство још неколико векова,“ вели чувени Абате..., бивши језуита.

Пређимо на другу врсту језуита, на чланове из најотменијих породица. Шта ће им ови? Служе и како, да служе. А ко је преко madame Pompadur дрмао Француском? Зар Ришеље? Јест, Ришеље био је кардинал, али је ту главну улогу играо Вискон Пер. Краљ француски био је заљубљен у њу а она у Висконта. Краљ је чинио, што је она хтела, а она је чинила што јој је заповедао Вискон, по наредби језуитског генерала, преко Ришеље-а. Па ко је био тај Вискон, тај раскалашни племић, који је држао толико блудница, ишао на све забаве и проводио најраскошнији живот? Био је језуита. Генерал је наредио, да се преметне у племића, да пусти бркове и дао му хиљаде на расположење, и тако заповед језуитског генерала, била је заповед краљева. Ко је, кроз толико силно време владао у Пољској, Италији, Шпанији и осталим државама, где су владаоци римокатолици, ако не језуите? Где су могли тајно, особито преко жена, ту су радили. Је ли се који владалац одупро — шта? Зар је и смео? Анатема је подизала народе на буне и владаоци су морали ићи у Рим, да моле милост, иначе губило се право на престо. Па зар није било језуита, или њихових плаћеника међу државницима, поклисарима, министрима? Зар нису они увек имали на своју руку најчувенијих новинара, а особито у Француској? Аристократски синови служе им и за то, да преко њих имају уплива њихови људи и агенти у берзама и у великим трговачким подузећима.

А сиромашни чланови? Ове они васпитају и у свему уче. Има их уметника, адвоката, професора и т. д. а ови су особито вешти исповедници и проповедаоци, који вам знаду да и данас милионе народа држе, у верским тминама. Зар не? Та, промислимо само, да се данас на измаку XIX. века може казати н. пр. да се чак у Француској показала некој девојци богородица, и да у то верују милиони и да долазе у Лурд, те прилажу силне дарове, па онда тек рецимо, да није истина да језуите знаду вешто лупати у главу, а то да богме да им користи, јер, кажу, да им је чудо измишљено у Лурду донело, за пет година, преко 20 милиона франака.

А какова им је тек дисциплина? Ужасна! Они н. пр. све што чују на исповестима морају бележити и достављати своме генералу. Ако генерал „реда“ жели знати шта се догађа у кући н. пр. барона Н. Н. — он то зна из исповести или његове, или жене му, или слушкиње и према томе удешава свој план. А зна се, да им је исповест главна ствар. Ако видите два језуите, да се шетају (а увек видите „по два“, јер им је иначе забрањено. Ни више, ни мање) кад се врате кући, сваки на посе мора известити главара (padre superiore) што му је друг говорио, а главар опет шаље реферат генералу. „Највећа тајна и слепа послушност“ то је девиза језуитска. Они н. пр. никад не знају, куд иду, зашто иду и шта раде. Главно је, да увек у сваком месту имају свога управитеља и овога морају слепо слушати, ма да ни он не зна шта им заповеда. „Santa obbedienza“ (света послушност) њихова је најважнија догма. Ево једног примера. Казивао га писцу ових редака чувени српски песник и римокатолички поп, Антоније Казали, који сад живи у Дубровнику. Генерал нареди н. пр. језуитском управитељу, да пошаље језуиту Н. Н. у Задар а да тамо преда једно писмо, које му генерал шаље запечаћено. Управитељ наређује и шаље га у Задар, те му даде довољан трошак — до Задра. Не зна ни управитељ ни дотични куд се иде. Језуита долази у Задар и предаје га управитељу тамошњем. Овај отвори писмо и нађе написано: Mandate lo a Vienna dal barone* (пошаљите га у Беч к барону*). Шаљу га. Он долази у Беч, а у Бечу дотични барон н. пр. клима главом. За што? За то,

јевац са 44 гласа већине притиву либералнога кандидата и бившег посланика Жиге Коцкара. Што је исход овакав, видеће се из нижих редака.

Као што је познато, Апоњијевци су још пре три месеца почели изборно кретање у Сомбору и то доласком главом самога грофа Апоњија. Тада се та странка одмах организовала и с места отпочела озбиљно радити. Знали су врло добро да са интелигенцијом овдашњом не могу ништа радити, јер је, с веома незнатним изнимком, сва листом интелигенција одлучно противна Апоњијеву програму. За то је волио развити акцију међу простим народом а да би тамо што боље успели, ваљало је од куће до куће ићи и што крупније лагати. Пошто прост народ много лакше верује оно што жели, то су наравно наилазили на плодно земљиште, јер су проповедали народу све такове ствари да ће израдити, што свакоме гове. Проповедали су му, да ако Дракулић буде изабран, да ће одмах с места бити слободно садити дуван, да се неће плаћати акциз, да ће сваки слободно пећи ракију од чега хоће, да се на вашке више неће плаћати, да ће роботу скинути, порцију смањити, садашњу господу позбацивати и т. д. Овај мамац је добро утицао на лаковерну масу, те људи задаваху своју поштену реч, да ће збиља уз њих држати. Како није било извесно, кад ће се сабор распустити, то владина странка није се ни мицала а радикали опет не имађаху још тада никакве пароле, како да се држе, такође су мирно посматрали, шта Апоњијевци раде, с тога је маса све већма завођена и то тим већма, стало и частити и јелом и пићем, што такође примамљиво утиче на многу душу, која бога у трбуху носи.

Кад се сабор распустио и заказан рок изборима, онда се тек почела акција и с друге стране. Срби радикали одлучише по закључку и напутку радикалнога клуба ступити у акцију уз познату изјаву своју да би осујетили избор кандидату Апоњијевог програма, који је толико убитачан по народности те и по нас Србе. И владиновци почеше да раде Али и једни и други наилазише већ на отештан положај, који је већ јако поткопан био од стране Апоњијеваца и који је тим чврће држан, што се није казивало народу, да раде на Апоњијеву програму, него говораху и издаваху се свуда за звучније име левице, и под том лажном девизом се и победило.

Када су наши Срби радикали почели да обавешћују народ, на брзо се почео показивати и обрт на боље. Многи од нашега народа на брзо су увидели да су лажно заведени, те стадоше напуштати своје лажне проповеднике. Што се већма приближавао дан избора, успех је бивао све лепши. Ово упрепасти Апоњијевце. Увидеше, да већ дотле употребљено средство није довољно, да се њиме постиже цел, за то прибегоше крајњем средству. Ударише у непрекидне части и теревенке; латише се тероризма и деморалисања масе народне. Писали су пашквиле појединцима, за које су држали да се од њих одмећу, па су претили убијством, тучом, паљевином; код неких су своје претње и у дело изводили па су пуцали кроз прозоре, многима су све прозоре батинама и каменицама излупали; некима су бацали ноћне суде са нечисти кроз прозоре у собу; некима, па и самом кандидату су кућу гадом мазали итд. итд. Ова мера толико застраши мирније људе, да не смеде свет никуда од куће одлазити и многи бојећи се, ступише из нужде опет у Апоњијевце само да остану на миру, многи се одрекоше сваке странке и курталисавали се свега.

Уз све то помолише зубе и Браниклије са вођем Јустином Коњовићем на челу, па желећи напркосити радикалима, али и себе одржати у милости код владе, уз коју су и пре безусловно држали, а желећи се за сваки случај и Апоњију додворити, радили су испод руке свом снагом за Апоњијевца а правише весело лице пред владиновцем, да се власи не сете.

И ето у такој ситуацији нас нађе и дан избора.

Још рано из јутра поврвише бирачи и небирачи на биралиште. Пошто су Апоњијевци још пре тога показивали, како умеју да изазивају; то да не би дошло до изгредаа, власти су се постарале, да се одржи ред и мир. Тога ради је постављена на главном тргу чета ввојника а бирачи су раздељени по странкама, да нее долазе једни с другима у додир. Изборни акт јее отпочео у 8 а гласање у 9 сати и текло је непреекидно до пола десет у вече.

Апоњијевци су поступком својим добили толика обећања од бирача, , да ће уз њих бити, да су за најсигурније држали, да ће имати 950 гласова и да ће у најмању руку са 3—400 гласова већине победити, а кад оно, а они победише са једва 44 гласа, а да су владиновци мало живље радили, или да се Апоњијевци нису служили оним грозним тероризмом, то би саасвим срамно пали. Овако имају победу, али која оставља тако гадне моралне трагове, чије ће се последице самима њима највећма и то брзо осветити, јер је то већ стара ствар, да: „ко сије ветар, жање буру“.

Пошто се гласање увукло дубоко у ноћ, то су многи радикали, ббојећи се паљевине, пред вече отишли кући и негласавши. Браниклије пак, поделише улоге и то тако, како би одговорили и напутку новосадских велеума, да не гласају и да остану у милости коод владе, те двојица ак-браниклије: Јусттн Коњоввић и Стеван Коњовић учитељ и „крадец“ књижеввни, гласаше на Коцкара а двојица их не гласашее никако, а — као што већ мало час рекох — и једдни и други испод руке радише за Апоњијевца. Баш сасвим браниклијски и велеумски, да спасу и кожу и купус.

Радикали пак ккао свагда, тако и овога пута, радише искрено и поштено и тим начином осветлаше себи образ. Како су касно отпочели акцију, ипак су показали леп успех, јер су гласали у већем броју, него коллико су сами према приликама рачунали, да ће их моћи гласати, и с правом се може рећи, да је на њиховој страни морална победа, на чијој ће се чврстој основи првом приликом и стварна победа показати, јер у њиховом је колу цвет интелигеенције српске и сви трезвенији и разборитији ратари наши, а то даје јако јамство за лепшу и бољу будућност овдашњој радикалној странци. Они су управо спасли част владиној странци, која би без наше помоћи управо срамн пораз претрпила.

О изабраном посланику нема се много рећи. Он је личност без икаквог политичког значаја. О автономији нашој, српској школи и цркви и у опште о народном животу, није никад бриге водио. И према томе може се мислити, чему се од њега имамо надати; у осталом, дај Боже, да нас радом својим на сабору пријатно изненади, па ћемо ми први бити, који ћемо му за то умети признање одати. За то о њему нећемо више да говоримо, него очекујемо дела и по томе ћемо га ценити.

О другим стварима и још неким пословима овдашњих Браниклија проговорићемо првом приликом; за сад нека је ово доста. #

У **Голубинцима** на појутарје св. Саве. (Котарски управитељ г. Шајбл и ћирилица.) Бадава је, наш г. Шајбл баш неће да мирује! Не знамо коме се он мисли умилити и додворити прогањањем Српства у нашем котару, тек он иде тим путем све даље и даље. И још има виђенијих Срба који крај свег тога с њиме шуровати могу! Заиста стидно.

Осим свега што до сада изнесмо на видело, ево још једног доказа тому.

Још за време док је овим котаром управљао кот. предстојник Николић донешен је закључак по овоместном шк. одбору, да се исти одбор у смислу такозваног „Српског закона“ од 2. маја 1887. §. 3. има служити у свима својим пословима ћирилицом. Перовођа нашег шк. одбора једва се тому свикао, јер и ако је учитељ, ипак се тужио да не уме, или бар да му врло тешко иде писати ћирилицом, јер — знате — он је римокатолик!

Тек доста то, да се ипак свикао и на ту писменицу и одбор је био тога уверења да се жеља и закључак одборски остварио, јер је записнички протокол вођен заиста ћирилицом.

Но не лези враже, кад оде предстојник Николић из нашега котара, случајно баш онда приметише неки одборски чланови да се изводи из записничког протокола шаљу котарској области латиницом писани. Разуме се да је школски одбор једнодушно устао против тога и позвао г. перовођу, да се овоодборском закључку повиновати има, и у свима својим пословима служити се ћирилицом. Он се тому донекле опирао, но видећи да му је труд узалудан, затражи од кот. области у овој ствари мериторно решење.

И шта дочекасмо?

У првој седници која је за тим следовала изнесе г. перовођа акат кот. области, који од речи до речи гласи овако:

„P. O. Mestnom školskom odboru u Golubincima.

Pošto je službeni jezik hrvatski, a pismo mu latinica, to se ima taj odbor u službenim poslovima služiti latinicom. 8./XI. 1891. upravitelj Scheibl“.

Зар ово неје грозно исмевање такозваног „српскога закона“? Је ли то тековина ваша, господо посланици, на загребачком сабору? Зар она тако много важи да је један кот. управитељ просто багателише и у ништа цени? Зар се с тим мислите похвалити кад се повратите у народ, да му рачун о вашем раду положите?

Жалост и срамота! — — —

Разуме се да се наш школ. одбор с тим одговором кот. области неје задовољио, већ против истог разложити одлучан уток свој на жупанијску област уложио и затражио од исте да коначну одлуку и јасну донесе: шта и ко се има подразумевати под оним речима у поменутом §. 3. „странкама“, којима се „у краљевинама Хрв. и Славонији слободно служити писмом ћирилским као и латинским“?

Да ли се ту подразумевају и поједине корпорације и морална тела, или само поједине личности, шта ли и како ли?

Држимо да је већ крајње време, да се и то већ једном расчисти коначно, те да се учини крај самовољи појединаца на уштрб закона, ако је то у опште закон. Ваља да знамо на чему смо.

Што буде, јавићемо.

Ову прилику не можемо пропустити а да не замолимо остале наше општине српске, да обавесте српски свет како је код њих у оваким приликама? Да ли још „племе моје сном мртвијем спава?“

Не дао Бог!*) **Р. Н.**

*) Ми овај допис препоручујемо пажњи бана г. **грофа Драгутина Куен-Хедерварија**, па ће мо га на-ћ у своје време сетити у сабору — ако Бог да. Уредн.

Ст. Бечеј, 11. јануара. (Протићево позоришно друштво.) Протићево позориште приспело је овамо још пре Божића и престављало је већ једанајст престава, комађа врло одабрана, која су нам на велико изненађење и опште задовољство приказана.

Друштво се неће овде дуже од првог фебруара римског бавити. Узрок је што овдашња власт није даље хтела дозволити. Ми од срца жалимо, што ћемо се тако брзо растати од овог друштва и да нећемо моћи још дуже уживати у вештачкој уметности, његових чланова.

Престављали су се ови комади: **„Наше жене“**. **„Курјак и јагње“**, **„Циганин“**, **„Језуита“**, **„Библиотекар“**, **„Приљепчиво“**, **„Златан паук“**, **„Мејрима“**, **„Каплар Симон“**, **„Отмица сабањанака“**, **„Звонар богородичне цркве“**. Одликовале су се ове особе: Госпођа Протићка, г. Димитријевић, (наш стари љубимац за којим народно позориште рамља јер ту празнину неће никад попунити). Даље г. Милојевић и супруга му, г. г. Тодосић, и Петровић г. Топаловић. Овакове снаге у Српству треба прва места да заузму.

Остали су такође добри и ово друштво смемо слободно за најбоље нашем српском свету препоручити и на потпомоћ потсетити, јер као што сам могао приметити, да наши ратари врло слабо се одзивају. Та ваљда није у вама браћо, сасвим свест умрла, да просвету не потпомогнете!? Јер ако се ми не одушевљавамо за наше, онда ћемо тај немар једном скупо платити. За то ступајмо у помоћ и недајмо, — да не би после било касно.

На завршетку још једаред се морам осврнути на нашег штов. г. Димитријевића, јер он све млађи и снажнији долази, све више и више живи у народу, он је изванредан вештак у својим улогама, и сама га је природа за то створила и нама га за дику и понос поклонила. Живио Србине!

Заточник.

Из суднице.

Коначна расправа у ствари илочке штедионице.

(Наставак.)

Данас, 16. о. м., настављена је у 8 сати расправа; од оптуженика су ту Ђока Марковић и Ем. Вортман.

Вортман продужује свој јучерањи исказ и попуњује га овим. Исти Вортман изјављује (да би поткрепио оно чим се Марковић оптужује, на име, да је добивене новце потрошио), да је у три маха дао Марковићу извесне новце, што овај последњи не признаје. Међутим председник опомиње окривљеног Вортмана, да је он пред истражним судцем, Бабићем, друкчије говорио, него данас. Овај то негира. Уз то изјављује председник, да су ухваћена нека писма истога Вортмана, која је он писао у истражном затвору својој жени. Писма су та писана тако, као да их је неко трећи писао (у трећој особи), али ипак се знало, а исти Вортман признаје, да их је он писао. Председник чита поједине одломке из тих писама, из којих се види, како је окривљени Вортман давао напутке својој жени, како да за себе добије сведоке и шта да им препоручи. Он је, судећи по овим одломцима, хтео помоћу супруге и сведока, да баци сву кривицу на Марковића. Него Вортман се чуди томе мишљењу председникову, пошто, вели, из писама извире сушта истина, а никаква потвора и лаж. Кад је дошло на ред, да искаже Вортман, шта зна о приватному животу Марковићеву, у опће о начину живота му, он вели, да је, према његовим приходима био и сувише луксуриозан и да је морао годишње бар до 1200 фор. трошити, а он по самој својој плати и другим својим имањем није био у стању тако да живи. Исти Вортман био је власник политичког листа „Сремца“. Обзиром на то био је упитан од државног тужиоца, одакле му кауција од 1000 фор. за лист. Он одговара, да је од припомоћног друштва узајмио. Што се пак тиче писања писама у истражном затвору, окривљени Вортман ставља на председника питање, за што и окривљенога Марковића не питају, шта је са његовим писмима, која је такођер писао у истражном затвору.

Председник позива окривљенога Марковића, да каже, је ли истина све ово, што је Вортман казао. Марковић изјављује, да ништа од тога не признаје.

Долази на преслушање управитељ штедионице Коста Арсенић. На захтев председника почиње да казује све, што му је познато у ствари илочке среске штедионице. Пре свега изјављује, да је неистинито све оно, чим га се окривљује, те се, према томе, и не осећа кривцем.

Са јаким разлозима побија оптужницу и исказе бившег благајника, дефрауданта Марковића, те доказује, да је, кад је преузео управу штедионице, нашао највећи неред, и да је истрази у траг ушао, проневерену своту од Марковића грунтовно осигурао, те учинио пријаву државном одветништву противу Марковића. Како се из његова говора види, који је на доказима основан (у колико их је он подстакао), цели је дефицит од 10.000 фор. сам Марковић проневерио.

Како чусмо горе, кад је Арсенић управитељ дошао на управу штедионице, наишао је на велики неред у књигама. Он је с тога захтевао, да се све књиге доведу у ред, да се лакше узмогне знати право стање ствари. Али у томе није могао да успе, пошто је Марковић, како он вели, хотимице одуговлачио ствар, да забашури траг својој проневери. Уз то сваким даном гомилало се нових послова, те је и то било запреком, да се истинито стање штедионице није могло сазнати. У осталом то је од Марковића зависило, и да је посао био ма колико велики, ипак би се могао био свршити, да се окривљени благајник латио тога посла. Пошто је то одуговлачење било Арсенићу сумњиво, он се сам прими тога посла, па испоређујући штедионичке рачунске књиге, нађе, да је са штедионичким новцима учињена нека проневера и то у неколико форината. Он, Арсенић, одмах ту ствар саопшти књиговођи Вортману, на што му овај рече, да је такође наишао на проневеру од стране Марковића, али у много већој суми него он. Одмах се позове сестра Марковићева, а и он, те јој се образложи, шта је у ствари са њеним братом. Том јој приликом Арсенић рече, нека да грунтовно осигурање на проневерену своту, што она и учини. Али доцније Марковић сам учини пријаву противу себе и уједно тужи Вортмана, Арсенића, и целу управу, да су присилили његову сестру, претњама и грожењем, да плати своту, чим је учињен злочин јавнога насиља.

У тој пријави брани се Марковић, да он није проневерио 10.000 фор. него 600 фор., а оно друго да су учинили Вортман, Арсенић и остали.

(Наставиће се.)

Књижевност.

„Алмасија“, од Ризван-бега Кулиновића. Не мислимо критиковати ово дело, које је тобож написао познати бањалучки бег, Ризван-бег Кулиновић. Говорићемо о другоме, о јед-

---

јер му је речено, ако дође тај и тај — да га преодене и шњиме сврши то и то.

Највеће грешнице, најчувеније лепотице, играле су у овом „реду“, често и без знања њихова велике улоге, а најсилнији дворови владалачки, били су им слепо оруђе у рукама. Та само у задње време, коме нису познате интриге на дворовима: Шпанске Изабеле, Луја Филипа, мексиканског цара Максимилијана, итд.?

Језуите се, у осталом не боре за веру толико, колико за папу и папину власт. О другоме не проповедају већ о томе, друго не раде већ на томе, да народе скуче под догму непогрешивости; а опет упињу се из свих сила, да из свог „реда“ изаберу папу и ту би и успели — али је Ватикан доста опрезан, па већ унапред бира кардинале из других редова.

И папе су некад укидале овај ред ради страшних злочинстава, а било је још у средњем веку влада, као млетачка република, које су забрањивале овим црним људима, да живе у њиховом територијуму. Доста је то, да исти Абате***, бивши језуита, у своме делу (Il Gesuita) каже јасно и чисто, да у статуту овог реда није забрањено, да се владаоци могу убити, само кад то захтева корист — папе!

Мучко убиство извршено над Хенриком IV. већ је историја забележила, да је потекло из језуитских редова. А шта тек о њима кажу: Дима старији, и Е. Си? Шта кажу други писци? Зар нису они главни виновници несретне и грозне драме краковске?

* * *

Ми престајемо. Простор листа нам заповеда. Престајемо, јер нам и перо дрхће у рукама, кад се сетимо свих недела, која смо или читали или слушали, која извршује овај велики, овај силни свештенички „ред“, рушилац свих народа, који се не клањају папи; овај ред који се увукао и у питому Босну, те поред једине владине, он има другу гимназију у Травнику, а трећу ће до скора да отвори у Сарајеву. И из овога, што до сада рекосмо, могу се Срби уверити, да им је света дужност помагати браћу у оним земљама — јер језуита не мирује. Он, који је распростро своју мрежу по целом свету, он, који дрма и већим народима, за цело да ради на ширењу папства и у Босни — а одатле нам тамо и прети највећа опасност.

Сад овај ред бира новог генерала. Ако има Бога, као што га има, стари је пошао међу своје прешаснике, да испашта своје тешке грехе. Сад ће доћи други, и фанатици га већ поздрављају — поздравимо и ми овом приликом нашу православну браћу и довикнимо им: Борите се! Требите губу, чистите отров!

С—рк.—

ној врсти људи, који се размећу по књижевноме пољу на такав недостојан начин, да су заслужили у потпуном смислу речи наслов „књижевних безобразника“. Пређимо одмах на ствар. У готово свима српским листовима читали смо од неког времена и веће и мање огласе, у којима се јављало публици, да је изишла **„Алмасија“**, приповетка из сувременог босанског живота. Промислите: из сувременог босанског живота!? Који Србин не жели читати ту књигу? Који се Србин не занима судбином наше браће у Босни? Али ни то није било доста безобразноме писцу — за прљаву рекламу. Он се скрио под туђе име. Место свога метнуо је на књизи име Ризван-бега Кулиновића, да се тако још боље препоручи публици, јер ће за цело, мислио је прави писац, направити велику сензацију сама вест, да је један босански бег написао приповетку, и још ћирилицом! Па је још штампао и у Београду! Помислите, та то би био први босански бег, да пише приповетке! И доиста, вест, да је изишла ова књига, обрадовала је сваког брата Србина, а српски листови су је и препоручивали. Но они нису криви. Та ко је могао и помислити, да се по среди крије безобразлук? Али безобразлуку се ушло у траг. „Гласу Народа“ јавља један пријатељ српске књижевности, да је ту преваре, дрске и безочне преваре. Он је тој превари ушао у траг. **„Алмасију“** није написао Ризван-бег Кулиновић, већ неки, давно познати, швиндлер Симо Крајинић, из Сарајева а сада у Београду. Крајинић је још једном знао да туђи рад украде и под своје име штампа. Лане је издао, тобож оригинално, дело „Шљиве за брашно“ и казао, да је то он написао, а у ствари је просто превео из немачкога. Па и довде од наше стране просто му — јер шта ћемо, де! Кад и наши неки „матичари“ знаду да туђа дела себи присвајају и за то од госп. Антонија добијају, благословом „извештача“ (критичара) масне награде; кад у нас има и таквих књижевника, па бране плагиаторство, или таквих, којима се не сме то ни замерити, као н. пр. г. Коњовићу, а да те не ударе браниковачком дреновачом по радикалским леђима — као за што да не може бити просто да краде туђе радове и једноме незналици Крајинићу? Али кад је прво „своје“ дело издао, Крајинић се није на томе зауставио. Он је у „позиву на претплату“ казао, да је чист приход намењен „подизању споменика С. Милутиновића“ и те је позиве слао само неким листовима, а у другим „позивима“, посланим у исто време другим листовима, није било ни спомена о чистом приходу. Дакле, не само да је био плагиатор, него и безобразан, јер је „својој“ књизи хтео преко свете успомене Симе Милутиновића направити рекламу, а би ли чист приход предао „одбору за споменик“ — у то сумњамо, јер су се штампале две врсте позива, као што рекосмо.

Не би ми ни за **„Алмасију“** толико говорили, ма да је то крајњи безобразлук, код нас до сада никада а ретко и код других народа виђен, да се туђа имена и то живих особа, које збиља постоје у Босни, узимљу и овако стављају на туђим делима. Симо Крајинић, тај несретни Србин из Сарајева, тај дрски шпекулант, кад је баш хтео да прави рекламу, зар није могао измислити које му драго беговско име, већ баш злоупотребио право? Па и ма да би га и за то осудили, опет мање, јер не би шкодио опћој ствари, као што на овај начин шкоди.

У Босни и Херцеговини тек су се поједини интелигентнији од наше браће, мухамедове вере, почели признавати оно што су, синови српскога народа. Да је то нама и нашој српској мисли у оним земљама од велике, од највише потребе, свак ће веровати. Мухамедовски елеменат је у тим земљама и јак и силан и богат. Та земаљска влада им не иде у свему на руку онако бан-бадава. Тамо излазе три листа, три дин-душманина Српства. ‚Bossnische Post‘, ‚Bošnjak‘ и ‚Glas Hercegovca‘, листови су, који се увек пуне са највећим и најгнуснијим погрдама на све, што је српско. Придодајте све хрватске листове, који тамо смеду долазити и које Хрвати бесплатно растурују — а промислите, да сада, после »Напретка«, не излази тамо ни један српски лист, да се бори против Хрватства, а од свих српских, који тамо иду, да само »Бачванин« поштено заступа српску ствар, али да му је сав лепи број претплатника, из тих земаља, између Срба православне вере — све ово промислите, па онда се уверите, да се тамо и данас живо ради против Српства, а на ширењу Хрватства. Кад ово срачунате, онда ћете се уверити, ако не будемо радили, да ће буђење српске мисли код наше браће, мухамедове вере, ићи врло споро. Да и нема ових интрига и политичких апарата, тешко би ишло, јер није тако лако простој маси заборавити петстовечно непријатељство, подржавано верском мржњом. — А сад, ми знамо, да је Ризван-бег Кулиновић из Бање-Луке, Србин, и да се исповеда Србином. Шта ће сад он казати, кад дочује, шта му од имена урадише безобразници? Зар неће то раструбити босански листови на велико звоно? Зар неће почети, да нас све Србе ради овог, заиста безобразног, поступања нападају и покушају цело Српство оцрнити пред нашом браћом? Да је критика навалила на дело — или да је влада босанска узела на нишан бега, или да су га оне особе, које се спомињу у приповетци, тужиле, шта би он морао казати — он Србин мухамедове вере — на ово и овако поступање Србина православне вере?!

Наша журналистика треба да најоштрије осуди Симу Крајинића, јер ови безобразници, за корист свога џепа, руше српску мисао. Стид их било!

С.—

Вести из места и са стране.

Избор трећине скупштинске. Овдашња српска православна црквена општина бираће једну трећину скупштинара у уторак 28. јануара о. г. Избор ће бити у средишњој српској народној школи. Добро би било, да се бирачи у што већем броју скупе на збор.

Збор бирача за наш црквено-народни сабор одржан је у недељу у Ср. Карловцима у најлепшем миру и реду па је једногласно закључио протест против т. зв. „јединственог статута“. Ми ћемо о томе збору опширније проговорити у сутрашњем уводном чланку.

Протест против т. з. „јединственог статута“. У бр. деветом донели смо вест, да је против т. з. „јединственог статута“ протестовала црквн. шк. скупштина у Турском Бечеју, пошто оданле добисмо телеграм. Сада, добили смо писмено извешће, да је протестовала црквн. шк. скупштина у Врањеву а не у Турском Бечеју што овим исправљамо.

Протест против т. з. „јединственог статута“. И црквн.-школска скупштина у Баноштру закључила је једногласно протест против т. з. „јединственог статута“. Ми се радујемо, што су се наше општине пренуле. Само напред, тако браћо!

Јаша Томић. Отпраћен је у суботу вечерњим влаком у Вац. Чудновато, да то отпраћење није могло бити ни пре ни после, него таман после свршеног саборског избора у Н. Саду.

Важно за Србе лекаре. Расписан је стечај на упражњено место првог општинског лекара у Ст. Бечеју. Годишња је плата 800 фор. за посете код болесника дању 50 п., ноћу 1 фор. а. вр.

Молбенице се шаљу на среског начелника закључно до 20 фебруара по нов. кал.

У стечају стоји и то, да првенство имају они, који поред званичног мађарског језика, говоре и српски језик.

На тај стечај обраћамо пажњу Срба лекара. Нека се за времена пријаве.

Вечерња забава. Дилетантско свирачко друштво у Ср. Карловцима, уз пријатељско суделовање гђце Иде Добриновићеве, приређује на Сретеније 2. 14. фебруара „вечерњу забаву с игранком“ у саборској дворани. Улазна цена од особе 1 фор. од породице 2 фор Чист приход намењен је у корист богословске књижнице. Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Крвави изгреди приликом последњих избора. У Банфи-Хуњаду дошло је приликом последњих избора за Угарски државни сабор до формалне битке. Председник изборне комисије одредио је, да се избор има закључити тачно у подне, пошто је кандидат либералне странке Шомбори имао већину од 180 гласова и пошто није било више бирача, који би гласати хтели. Кандидат крајње левице био је Људевит Броди. Неколико минута пре подне навалише пијани бирачи опозиције у изборни локал, па су тамо подерали све бирачке листе и белешке и истукоше председника и све чланове изборне комисије на врло грозан начин. Председнику зададоше осам рана на глави, од којих су неке врло опасне. Оружништво је посредовало предоцкан, фанатизирана светина није хтела, да се уклони с места и тако је оружништво било присиљено да пуца. Две особе осташе с места мртве а пет их је рањено. Тек после тога успело је оружништво, да истера разјарену светину на поље, но иста се сакупила опет пред изборни локал, па не хтеде да се макне с места, грозећи и грдећи тако грозно, да ни председник ни остали чланови изборне комисије не смедоше, да изађу из изборног локала. Међу тим захтевала је власт телеграфично једну кумпанију војске, па тек кад је ова дошла, разишла се светина. — Сличан призор догодио се у општини Чичо. у срезу Чикседском, где су се потукли присталице опозиције и владине странке тако грозно, да су на месту остала три мртва и петнаест рањених — Надаље јављају из Тисалска да је убијен један бирач а 80 њих истучено је што мање, што више.

Одликовање. Одбор француске изложбе у Москви послао је српскоме краљу Александру, драгоцени ланац од сухога злата, са ликом краљевим, за спомен његове посете, кад је лане долазио у Москву, да посети ову изложбу.

Братска помоћ. У Београду најугледнији трговци саставише одбор, да купи од народа добровољне прилоге за пострадале сиромахе у оним гувернијама руске царевине, где је данас глад.

Бугарски јуриши. „Свобода“, полузванични орган бугарских узурпатора, напада у једноме врло оштром чланку Србију, да она брани бугарске емигранте, који су у штампарији П. Тодоровића штампали неке прогласе и у њима казали, да спас Бугарске лежи у томе, ако убију и т. з. бугарскога кнеза Фердинанда и Стамбулова. Вратићемо се на ову ствар.

Лажне вести у немачких листова. Недавно се опет потрудише немачки новинари, да проспу неколико обичних а тендециозних лажи против Русије. Мало дана пре богојављења јавише, да руски цар неће присуствовати освештењу водице с тога, — мудро се досетише швабе — јер се тобож уплашио од некаквих нихилиста; шта више и после богојављења исти листови јављаху, да цар збиља није присуствовао. Али „Правительственни Весник“ званични орган руске владе, јавља, да је цар са наследником престола, те кнезом Владимиром и осталим великим достојанственицима присуствовао освештењу.

Новије вести.

Берлин. Државни сабор одобрио је 1,395.000 марака, као прву рату за утврђење Хелголанда.

Берлин. У суботу измењене су ратификације трговачких уговора између Немачке и Белгије.

Берлин. ‚Voss. Zeit.‘ дознаје, да је Емин паша приспео у своју некадању покрајину. Код Уњора било је више битака, па кад је Емин паша приспео у Балунго, поздравило га је тамо радосно више стотина његових бивших војника.

Брисел. Сенат примио је са 38 против 4 гласа трговачки уговор са Аустро-Угарском. Осам сенатора није гласало.

Рим. У суботу после подне измењене су у министарству спољашњих послова ратификације трговачких уговора са Аустро-Угарском.

Лисабон. Званичне новине доносе писмо краља, у којем изјављује, да се обзиром на жртве, које треба да сваки грађанин земље подноси, погледом на тешки финанцијски положај краљевине, одриче једне петине своје цивилне листе на корист државне благајне.

Петроград. Министар комуникација Хибенет одступио је, придржав место сенатора и државног секретара.

ПРИПОСЛАНО.*)

Молим славно уредништво „Заставе“ да дозволи ово „припослано“ у цењеној „Застави“ уврстити.

На дан избора поланика 25. (16.) јануара о. г. у 4 сата из јутра, дођу по мене жандари, и отпрате ме болесна до општинске стражаре. На моје питање: зашто ме прате? Одговоре ми, да они врше потчињену дужност, те да ми не могу казати зашто ме прате, јер да ни сами не знају; а ја сам још мање могао знати, јер сам пре тога 36 сати болан лежао, и из кревета се макао нисам. На заузимање мојих (моћних) пријатеља, једва ме после подне у 4 сата г. солгабиров зовне к себи и узме на протокол. Ја га замолим, да ми бар каже, зашто сам ни крив ни дужан, био пуних 12 сати под полицијским надзором?

Г. солга ми одговори: да сам оптужен, што сам говорио, да ће аити на дан избора револуције!! На моје питање: ко је тај лажљиви нитков, који ме је денунцирао? — он ми одговори, да ме на то питање не може послужити, јер, да ни сам не зна. „Ви сте, вели, код г. Гајдара оптужени“. С тиме се та афера сврши а ја одох и гласах по своме уверењу. На многобројна питања мојих пријатеља, зашто денунцијанте не тужих и сатисфакције не тражим, одговарам, да ја не могу искати од таких клеветника и лажова задовољштине, ради увреде части, јер се ја стидим с таким људима (нељудима) пред суд части ставити, који ме на такав гадни начин „лажно“ денунцираше.

Питам ја вас, господо денунцијанти: јесте ли ви с тим што „добили“, што сте учинили, да један невин човек остане под полицајним надзором пуних 12 сати? или сам ја што изгубио?

Сумњам и у једно и у друго, шта више, ја се, као чист радикал, с тим поносим, и чистом савешћу могу рећи, да ми је мило, да сам и ја за моје „убеђење“ мало жртве принео (ма и пехотице).

У Вел. Кикинди, 30. (18.) јануара 1892.

Ника Милић
месар.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво „Заставе“ ни у ком погледу.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(НЕДЕЉНИ РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У среду 22. јануара: **„Ријокоса“** Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ш. Лукачи, превео Ђ. М. Музика од Еркла.

У суботу 25. јануара пре поласка позоришне дружине на пут претпоследња представа, а први пут: **„Немања.“** Историјска драма у 5 чинова, написао Милош Цветић. (Наградила управа кр. српског народног позоришта са 1000 динара.) (Управа кр. српског народног позоришта у Београду из љубави према нашем позоришту уступила је за ту представу целу нарочито за тај комад зготовљену богату позоришну гардеробу с целим сјајним прибором заједно.)

У недељу 26. јануара пре поласка позоришне дружине на пут последња представа, а по други пут: **„Немања“.** Историјска драма у 5 чинова, написао Милош Цветић. (Наградила управа кр. српског народног позоришта са 1000 динара.) (Управа кр. српског народног позоришта у Београду из љубави према нашем позоришту уступила је за ову представу целу нарочито за тај комад зготовљену богату позоришну гардеробу с целим сјајним прибором заједно.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је 3. број

„СТРАЖИЛОВА“

са овом садржином:

На плитвицама, песма † Теофана Живковића. — На дан рођења, песма Драг. Ј. Илића. — Ти, боже не спавши, приповетка Панте Поповића, (наставак). — Вјерина љубав, роман И. А. Гончарова, (наставак). — У Латинима, пријатељу Милану Савићу од Марка Цара. — Енергија, од Ст. Миловановића. — Задатак књижевног листа, од Тих. Остојића. — Књижевни прикази. — Књижевне белешке. — Просветни гласник. — Смесице. — Поправка. — Уредникове поруке.

„Стражилово“ излази сваке недеље на читавом табаку. Цена му је на четврт године 1 ф. 25 нов. на по год. 2 ф. 50 нов. На целу год. 5 ф. — Претплата се шаље књижари Луке Јоцића у Н. Саду.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Намеран сам да издам своје дојакошње

ПЕСМЕ

које сам за ово три године спевао и штампао по разним нашим часописима, те да тим чујем суд о њима.

Да би пак ту своју намеру могао извести, то се обраћам молбом на штовану публику и на своје познанике и пријатеље, те их молим, да се својски заузму око скупљања претплатника, да би могао своју намеру што пре остварити. Књига ће изнети до 6 штампаних табака. Цена јој је 50 новчића. Претплатнике и скупљаче молим, да ми новац пошаљу што пре. Скупљачима дајем једанаесту књигу на дар

С поштовањем
У Карловци. **БОШКО ПЕТРОВИЋ.**

Молим све српске листове, да овај позив прештампају.

Здравствено. Вилхелма Магера у Бечу **маст од рибље јетре**, највише се препоручује од лекара, јер иста фирма од свога постања (а то је већ скоро 25. година) израђује увек добру и једнаку сорту речене масти, коју у промет пушта. Да се купци не би другом сортом снабдевали, него, да праву Магерову маст од рибље јетре добију, то се при купу упозорују, да се на боцама налази упечено име **„Maager“** а на законом потврђеној етикети и упуству за употребу стоји такође име **„Maager“.**

ОГЛАСИ.

САД ЈЕ БАШ ИЗИШАО ИЗ ШТАМПЕ
ЦЕНОВНИК
РАЗНОВРСНОГ СЕМЕЊА
24 и племенитих воћака 2—3
ТРГОВИНЕ
ВОИНА ЈОАНОВИЋА
СЕМЕНАРА У НОВОМ САДУ
ЖИТНА ПИЈАЦА, СОПСТВЕНА КУЋА, БРОЈ 19.
Ценовнике шаље на захтевање бесплатно

УГЉА ЗА ЛОЖЕЊЕ.

100 кила салон угља у комаћу . 1·20
100 кила у калупу (Briquettes) . 1·50
100 кила I-а пруског салон у ком. 2·10
Стављено у кућу бесплатно.
Уједно потребујем 2 спомоћника, који могу одмах ступити.
Х. СТАИЋ
15 3—3 гвожђарница

ПАМУЧАРСКА И СРПСКО-ПЛАТНАРСКА ТРГОВИНА
ЈОВАНА Т. ЧАВИЋА
У НОВОМ САДУ
потребује млађег помоћника. Вичан тој струци има првенство. 25 2—3

Помодно мануфактурна, галантеријска, кратка и шпецерајска трговина
СВЕТОЗАРА НИКОЛИЋА
3—3 У МЕЛЕНЦИ (БАНАТ) 14
потребује једног старијег и два млађа спомоћника, вешти продавци и солидни имају првенство.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.